

Paremmiin sanoen . . .

Tässä osastossa esitetään julkisuudesta poimittuja kielivirheitä ja tyylikömpelyyksiä lyhyesti perusteltuine korjausehdotuksineen.

»antoi . . . suutuspäissään selkään *sekä* pojalleen, eukolleen, koiralleen *että* kissalleen», sanoo eräs eturivin kaunokirjailijoitamme pari vuotta sitten ilmestyneessä kansanelämäkuvauksessaan. Kun kaksoiskonjunktio *sekä* — *että* ryh-

mittää rinnastamansa lauseenjäsenet kahteen jaksoon, samaan tapaan kuin ilmaukset *niin hyvin* — *kuin myös* tai *toisaalta* — *toisaalta*, tuntuisi tarkoituksemukaiselta käyttää hyväksi kaksoiskonjunktin tuota merkitysvivahdusta

ja muuttaa ylläoleva lause seuraavaan asuun: antoi suutuspäissään selkään sekä pojalleen ja eukolleen että koiralleen ja kissalleen. Tällöin konjunktio jakaisi loogillisiksi jaksoiksi toisaalta ihmiset (pojan ja eukon), toisaalta eläimet (koiran ja kissan). Samaten seuraava, sanomalehdessä ilmestyneestä matkakuvauksesta otettu lause: »Samalla luenolla saattaa nähdä sekä englantilaisia, ranskalaisia, skandinaaveja että neekereitä» selventyisi, jos siihen lisättäisiin yksi ja -sana: S.I.s.n. sekä englantilaisia, ranskalaisia ja skandinaaveja että neekereitä. F.E. Sillanpään uusimmasta romaanista huomaamme tällaisen kohdan: »Meillä on sekä Juhani, Juho että Jussi. Juhani on herra, Juho on renki ja Jussi on hevonen.» Tässäkin näyttäisi kaksoiskonjunktin käyttö aiheelliselta vain, jos siihenkin lisätään ja, siis näin: Meillä on sekä Juhani ja Juho että Jussi.

*

»Tahtotko vielä kahvia? Se tekee hyvää päänsäryllesi. — Ei kiitos, vastasi Sacra lyhyesti, avaamatta silmiään.» (Suomalaisesta »sivistyneistöromaanista») Kuten olemme ennenkin näillä palstoilla huomauttaneet, ei liene toistaiseksi syytä sallia normaalikielessä kieltoverbiämme käytettävän partikkelin tavoin. Olisi siis ollut parempi sanoa ikivanhaan oman kielemme tapaan: En, kiitos (jos ei tahtoisij sijoittaa kiitos-sanaa ensimmäiseksi, mikä tuntuisi vielä luontevammalta, ja sanoa: Kiitos, en).

*

»Molemmat sisaret tiesivät olevansa vaistomaisessa yhteisrintamassa kälyään vastaan.» (Samasta teoksesta kuin edellinen sitaatti.) Tässä ei ole kysymys minikään kolmannen henkilön kahdesta sisaresta, ja sen vuoksi asia olisi ollut suomeksi ilmaistava toisin: Sisarukset

tiesivät kumpikin olevansa v.y.k.v. (Vrt. toisaalta siihen, mitä Vir. 1946 s. 200 puhuttiin suhteesta *ystävät: ystävykset*, toisaalta siihen, mitä H. TEPPÖ lehtemme viime vihossa s. 103— kirjoitti »molemmista ja kummastakin».)

*

»Suuri osa näkemistämme ja maistamistamme elintarvikkeista oli amerikkalaisia alkuperää, kuten Minneapolisin voi sekä pääsemättömät säilykkeet.» (Sodanaikaista Neuvostoliittoa kuvaavan amerikkalaisen matkakirjan suomennoksesta.) Karitiiviadjektiivi *pääsemätön* voi tarkoittaa vain = 'joka ei pääse' tai 'joka ei (ole) päässyt', mutta ei milloinkaan = 'josta ei pääse', jonka jälkimmäisen merkityksen kääntäjä on sanalle tässä tahtonut antaa. Jotta suomalainen lukija pääsisi rattaille, olisi sanottava esim.: *välttämättömät* (tai : iankaikiset) säilykkeet (tai sitten: säilykkeet, joista oli pääsemättömissä).

*

»Ei nähdä eikä tuntee on minulla suuri onni: älä siis herätä minua, oi puhu hiljaa.» (Alkuperäisessä suomalaisessa romaanissa esiintyvä Michelangelon sitaatin käännös.) Näin hämmästyttävän epäsuomalaista sanontaa saattaa vielä tavata 1940-luvun puolivälin kirjallisuudessa, ikäänkuin kajasteluna jostakin satavuotiaasta Genovevan-suomennoksesta. Jotta lukijakunta voisi häiriintymättä syventyä virkkeen ajatukseen, olisi tietysti — muistaen, että infinitiiveihimme ei voida kytkeä negaation aikaansaamiseksi kieltoverbin finiittimuotoa — sanottava esim.: Olla näkemättä ja tunteematta jne.

*

Näinkin köpittää vielä nykypäivinä suomalaisen käännöskirjan lausahtelu:

»Antoisan *matkani jälkeen* vanhan khmu-
ukon luo ratsastin takaisin eteläkyliin.»
Suomeksi sanottaisiin: **Tehtyäni** an-
toisan **matkan... ukon luo** jne.
Adverbiaaliattribuuttia ei nim. voida
panna määräämään postpositioraken-
netta. (Ks. enemmän esim. Vir. 1939
s. 303 ja s. 528 sekä siellä main. muista
kohdista.)

*

»Siinä oli uuden uutukainen *talo päre-
katoin...*» (Suomen yleisradion lasten-
satukuunnelmasta 6. 2. 47. Kielikorvan
turmeleminen aloitetaan meillä varhain!)
Suomeksi sanottaisiin tietysti: Siinä oli
u.u. **pärekattoinen talo**. Instruktiiviat-

tribuutti on mahdollinen vain joidenkin
verbaalisubstantiivien yhteydessä, sa-
moin kuin paikallissija- ja postpositio-
attribuuttikin. (Ks. KAARLO NIEMINEN
Vir. 1937 s. 271.)

*

»Englantiin perustettiin *kilta*... tä-
män *kiltan* alkuhistoria on kadonnut...
kaikki tiedot *kiltasta*... perustuvat pe-
rintätietoihin.» (Erästä äskeisestä joulu-
lehdestä.) Lainasana *kilta* on jo vanhas-
taan kansan kielessä mukautunut oma-
peräisten sanojemme *lt*-astevaihteluun,
joten on ehdottomasti suositeltava tai-
vutusta *kilta* : *killan* : *killasta*.